

2. Беспалов Ю.В., Тарасенко М.Н. Пути повышения эффективности занятий по физическому воспитанию в вузе //Теория и практика физической культуры. – 1972. – № 1. – С. 67-68.
3. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. – М: Просвещение, 1968. – С. 422-464.
4. Виленский М.Я., Кардовский Г.К. Мотивационно-ценностное отношение студентов к физическому воспитанию и пути его направленного формирования //Теория и практика физической культуры. – 1984. – №10. – С. 39-42.
5. Виленский М.Я. Повышение воспитательно-образовательного потенциала физической культуры в формировании личности современного специалиста //Теория и практика физической культуры. – 1987. – №10. – С. 11-13.
6. Деятельностный подход в психологии проблемы и перспективы: Сб. научн. тр. /АПН СССР НИИ общ. и пед. психологии; [Редкол.: В.В.Давыдов., Д.А. Леонтьев]. – М.: АПН СССР, 1990. – 180 с.
7. Ильманов Р.Х. О нравственном воспитании спортсмена в условиях вуза //Теория и практика физической культуры. – 1989. – №4. – С. 17 – 18.
8. Культурология. История и теория культуры: Уч. пособие / Л.З.Немировская. – М, 1991. – 93 с.
9. Леонтьев А.Н. Предисловие. – В кн.: Экспериментальная психология: (Сб. статей) / Ред. Сост. Поль Фрез и Жан Пиаже. Общ. ред. А.Н. Леонтьева. – М. – Т.5. – С. 3-7.
10. Лубышева Л.И. Концепции формирования физической культуры человека /ГЦОЛИФК. – М., 1992. – 123 с.

Надійшла до редакції 12.02.2009 р.

УДК 371.134

Черняков В.В.

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В АСПЕКТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Чернігівський державний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка

У статті розглядається проблема сформованості та систематизації напрямків підвищення професійно-педагогічної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури в аспекті їхньої фахової підготовки.

Ключові слова: професійно-педагогічна компетентність, вчитель фізичної культури.

Annotation. *Chernyakov V.V. The professional-pedagogical competence of aspect of vocational training of the future teachers of physical culture. In article the problem of formation and ordering of directions of increase of is professional-pedagogical competence of the future teachers of physical culture in aspect of vocational training is considered.*

Keywords: *the professional-pedagogical competence, the teacher of physical culture.*

Постановка проблеми.

На сучасному етапі розвитку суспільства школа потребує вчителя фізичної культури професійно компетентного, який на високому рівні володіє новітніми методиками й технологіями навчання, здатного запроваджувати новітні форми використання засобів фізичної культури при роботі з різними учнівськими колективами.

Формування фізичного здоров'я учнів, орієнтація школярів на здоровий спосіб життя, збереження фізичного здоров'я нації, виховання національної свідомості та відтворення неповторної етнічної культури, виховання всебічно розвинутої особистості з активною громадською позицією – ось найважливіші завдання які ставить суспільство перед вчителем фізичної культури.

Водночас, ознайомлення зі станом професійної діяльності вчорашніх студентів засвідчує наявність певних труднощів, які мають місце під час виконання ними навчально-виховних завдань [10]. Вони проявляються, перш за все, в пасивності, несформованості особистої професійної позиції молодого вчителя фізичної культури, використанні в діях шаблону, трафарету неусвідомленого копіювання досвіду педагогів-наставників. Такий стан речей пояснюється постійно зростаючими вимогами до вчительської праці та недостатнім рівнем розвитку їхньої професійно-педагогічної компетентності.

© Черняков В.В., 2009

Аналіз літературних джерел. До проблеми професійно-педагогічної готовності вчителів фізичної культури до фахової діяльності звертались М.Я. Віленський [2], Е.П. Каргаполов [5], І.М. Решетень [7], А.В. Чесноков [9] та інші.

Фахівець з фізичного виховання будь-якого профілю мусить оволодіти глибокими професійними знаннями та в повній мірі відповідати рівню сучасних вимог, які висуваються до нього новими соціально-економічними умовами сучасного українського суспільства [4].

Досліджуючи педагогічні аспекти формування готовності майбутнього учителя Л.В.Рибалка [8] звертається до проблеми індивідуалізації навчання. Готовність студентів до індивідуалізації навчання він розглядає з позицій цілісності особистості, з урахуванням ролі мотивів та психологічних процесів як якість зумовлюється стійкими усвідомленими мотивами та психологічними особливостями, які характеризують людину як неповторну особистість.

Водночас, єдність методологічної, спеціальної і психолого-педагогічної підготовки майбутнього вчителя розглядається як визначальна передумова формування його професійно-педагогічної компетентності [1].

Саме тому в умовах ринкових відносин значно актуалізується проблема підготовки конкурентноздатних високопрофесійних фахівців з фізичного виховання. Це значно підвищує вимоги до освітньо-виховного процесу вищої педагогічної школи та до рівня професійно-педагогічної підготовки її випускників [10]. В складі цієї підготовки на нашу думку, безперечно, одне з важливих місць посідає формування його професійно-педагогічної компетентності та, зокрема, готовності до соціально-педагогічної активності.

Мета роботи – сформувати та систематизувати напрямки підвищення професійно-педагогічної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури в аспекті їхньої фахової підготовки та діяльності.

Результати дослідження.

Уявлення про компетентність як важливу особистісно-професійну якість педагога у соціальній психології сформувалися наприкінці 80-х та на початку 90-х років (XX ст.).

В результаті науково-педагогічних досліджень на початку 90-х років (XX ст.) (Ю.Н.Ємельянов, Є.С.Кузьмін [3]; Н.В.Кузьміна [6] та ін.) вводиться поняття “професійно-педагогічна компетентність”. Аналізуючи категорію “професійно-педагогічна компетентність” в процесі педагогічної діяльності визначаються найбільш важливі її складові: спілкування, діяльність, пізнавальна активність, аутопсихологічні здібності.

Уже в стінах вузу майбутній фахівець має набути високий рівень теоретичної підготовки, досвідно-практичних навичок та соціально-педагогічної активності. Повною мірою всі ці вимоги стосуються й вчителя фізичної культури та його професійно-педагогічної компетентності.

У світі останніх науково-педагогічних досліджень професійно-педагогічна компетентність вчителя фізичної культури розглядається як :сукупність його умінь та навичок, особливим способом структуроване наукове і практичне знання, спрямоване на ефективне вирішення педагогічних завдань. На їх основі можна виділити основні елементи його професійно-педагогічної компетентності:

- спеціальна компетентність у галузі фізичного виховання та спорту;
- соціально-психологічна компетентність у сфері фізкультурно-спортивної та педагогічної діяльності;
- диференціально-психологічна компетентність у сфері спрямування мотивів, здібностей, спрямованості учнів в оволодінні теоретичними знаннями та руховими навичками;
- аутопсихологічна компетентність у сфері усвідомлення особливого соціального значення особистої педагогічної діяльності в галузі фізичного виховання учнівської молоді та обізнаності стосовно шляхів підвищення особистої педагогічної майстерності.

Компетентність вчителя фізичної культури слід розглядати не просто як володіння знаннями, уміннями та навичками, як фахову ерудицію, а, перш за все, як його потенціальну готовність ефективно вирішувати навчально-виховні завдання в процесі педагогічної діяльності. Педагог з високим рівнем компетентності має не тільки знати внутрішній зміст проблеми, але й також уміти ефективно розв'язувати її практично. При цьому в залежності від обставин компетентний фахівець може застосувати той чи інший метод або засіб, який найбільш ефективно можна застосувати в конкретних умовах педагогічної діяльності у даний час.

Категорія “професійно-педагогічна компетентність” розкриває органічне поєднання багатогранної характеристики педагогічної діяльності вчителя фізичної культури: професійні знання, уміння та навички, професійно та соціально значущі особистісні якості. Визначальними сьогодні виступають такі змістовні компоненти компетентності вчителя, як соціальна спрямованість

педагогічної діяльності, лабільність педагогічного мислення, здатність до критичного аналізу та самоаналізу, потреба у самовдосконаленні, рівень розвитку професійних цінностей та інтересів, схильність до творчості і любов до своєї професії. Професійно-педагогічна компетентність вчителя фізичної культури не вичерпується вузькопрофесійними рамками. Вона характеризується, перш за все, стійким ефективним характером педагогічної діяльності, здатністю віднаходити такі форми вирішення педагогічних проблем та ситуацій, які забезпечують цілеспрямовану педагогічну дію, котра враховує широкий спектр соціальних, моральних та виховних її чинників.

Важливого значення набуває також спеціальна компетентність вчителя фізичної культури, яка передбачає акумульовані в навчальному предметі обізнаність і авторитетність у відповідній галузі науки (або кількох наук). До спеціальної науково-практичної підготовки вчителя фізичної культури нами були включені знання: історичних етапів розвитку фізичної культури та спорту; принципів та ідей, що лежать в основі викладання предмету «фізична культура» в школі; прикладних проблем сучасної фізичної культури та спорту; особливостей фізіологічного розвитку учнівської молоді та їх урахування при застосування засобів та методів фізичного виховання.

Водночас готовність майбутнього вчителя фізичної культури до певного виду педагогічної діяльності включає в себе у послідовній єдності такі компоненти: мотиваційний, орієнтаційний, операційний, вольовий, оцінювальний. Стосовно готовності до виконання соціально-виховних функцій ці компоненти можуть бути конкретизовані наступними ознаками:

- знання про структуру особистості, навички діагностики та визначення ознак структури особистості школяра;
- педагогічні вміння та навички щодо організації навчально-виховного процесу, спрямованого на розвиток всебічно розвиненої особистості школяра та його особистісно-ціннісних якостей;
- уміння та навички здійснювати педагогічне керівництво самостійною пізнавальною та суспільною діяльністю учнів на рівні “суб’єкт-суб’єктних” відносин.

З огляду на це зауважимо, що одним з пріоритетних напрямків у становленні професійно-педагогічної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури, яким притаманні творчість у фаховій діяльності, належить розвитку їхніх особистих навчально-виховних здібностей. Саме вони стають визначальним фактором, який свідчить про сформовані педагогічно-виховні можливості педагога як суспільно активної особистості та визначають його готовність до навчально-виховної діяльності, спрямованої на становлення та розвиток всебічно розвиненої особистості своїх вихованців.

На підставі цього педагогічну компетентність вчителя фізичної культури можна трактувати як його здатність доцільно діяти для успішного розв’язання навчально-пізнавальних завдань у ході навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі та поза її межами.

Таким чином, рівень сформованості професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури розглядається нами як запас теоретично-методичних ресурсів та якість їх застосування в ході педагогічної діяльності. А її розвиток відбувається через надбання знань та умінь протягом навчання на факультеті фізичного виховання та раціональне їх використання у професійній діяльності.

Висновки.

1. Професійно-педагогічна компетентність вчителя фізичної культури – це провідний критерій характеристики його готовності до педагогічної діяльності як фахівця. Вона визначає рівень його педагогічної готовності до навчально-виховної діяльності, є фактором дотримання соціальної спрямованості діяльності та проявляється в особистому стилі педагогічної діяльності, у фаховій кваліфікації вчителя.

2. Професійно-педагогічна компетентність як компонент фахової готовності вчителя фізичної культури до виконання соціально-педагогічних функцій – це складний стан особистості, який обумовлюється його готовністю до навчально-виховної діяльності; усвідомленням себе як вагомої рушійної сили у педагогічному просторі; комплексом психолого-педагогічних, фізичних та соціальних факторів.

Перспективи подальших досліджень передбачають визначення педагогічних умов формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури в процесі застосування активних методів навчання.

Література

1. Барбіна Э.С. Теоретико-методологические основы профессиональной подготовки будущих учителей: Науч.-метод. пособие: – Х.: Айлант, 2001. – 70 с.

2. Виленский М.Я., Ключник П.И. Социальная активность учителя: сущность, структура, критерии, процесс формирования // Теория и практика физической культуры. – 1990. – №12. – С. 29-31,35.
3. Емельянов Ю.Н., Кузьмин Е.С. Теоретические и методические основы социально-психологического термина. – Л., 1985. – 185 с.
4. Зубанова Н.Ю. Зміст та структура професійно-педагогічної спрямованості особистості вчителя фізичної культури // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. пр. під ред. Єрмакова С.С. – Харків: ХХІІІ, 1998. – №2. – С. 5-7.
5. Каргаполов Э.П. Социальная модель преподавателя физической культуры. // Теория и практика физической культуры. – 1980. – №1. – С. 39-41.
6. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя. – М., 1990. – 119 с.
7. Решетень И.Н., Мелия М.И. Перспективы совершенствования психологической подготовки студентов институтов физической культуры // Теория и практика физической культуры. – 1987. – №4. – С. 17-18.
8. Рибалка В.В. Психологія розвитку творчої особистості: Навчальний посібник. – К.: ІЗМН, 1996. – 236 с.
9. Чесноков Н.Н. Подготовка специалистов в области физической культуры и спорта и общегуманистические тенденции современного общественного развития // Спорт, духовные ценности, культура: теоретические концепции и прикладные программы.-М.: Гуманитарный Центр "СпАрт" РГАФК. – 1997. – Вып. 6. – С. 17-25.
10. Щербіна С. Формування активної професійної позиції у майбутніх педагогів // Рідна школа. – 2001. – №1. – С. 66-69.

Надійшла до редакції 16.02.2009 р.

УДК 371.124:796

Черняков В.В.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА АКТИВНІСТЬ – ЕФЕКТИВНА ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Чернігівський державний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка

У статті розглядається проблема соціально-педагогічна активність вчителя фізичної культури як форма реалізації компетентності.

Ключові слова: вчитель фізичної культури, соціально-педагогічна активність, професійно-педагогічна компетентність.

Annotation. Chernyakov V.V. Socially-pedagogical activity – the effective form of realization of is professional-pedagogical competence of the teacher of physical culture. In article the problem of socially-pedagogical activity of the teacher of physical culture as forms of realization of his is competence is considered.

Keywords: the teacher of physical culture, the socially and pedagogical activity, professional-pedagogical competence.

Постановка проблеми. Сучасне українське суспільство як ніколи потребує спрямування ціннісних орієнтацій населення на зміцнення фізичного здоров'я. Провідною дієвою особою у спрямуванні ціннісних орієнтацій школярів на здоровий спосіб життя постає вчитель фізичної культури, його фахова діяльність, яка в значній мірі ґрунтується на професійно-педагогічній компетентності та визначається рівнем його соціально-педагогічної активності.

Саме тому одним з найважливіших завдань сучасної системи освіти є: фахова підготовка вчителів з високим рівнем професійно-педагогічної компетентності, фізичної підготовленості та організаційних здібностей; розвиток загальнолюдських та морально-вольових якостей майбутніх фахівців; формування особистості педагога з високим рівнем розвитку його соціальної позиції та соціально-педагогічної активності [3].

Аналіз літературних джерел. Сучасний стан розвитку суспільства в Україні обумовлює зростання значимості педагогічної праці, оскільки саме система освіти має забезпечити для кожного громадянина нашої країни реальні умови для повноцінного розвитку, підвищення загальнокультурного рівня, самовдосконалення й самовиховання [6].